

ВІДГУК

офіційного опонента, професора кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктора наук з державного управління, професора Рачинського Анатолія Петровича на дисертаційну роботу Адамської Іоліти Петрівни на тему «Захист прав публічних службовців у сучасних умовах», подану до захисту в разову спеціалізовану вчену раду Національного університету «Львівська політехніка» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Актуальність теми дослідження, її зв'язок із науковими програмами, темами

У сфері публічного управління та адміністрування сучасної України відбуваються реформи, що зумовлює зміни до законодавчих та нормативно-правових актів, а також вдосконалення організації діяльності державних службовців і служби в органах місцевого самоврядування. Сучасний етап розвитку демократичної, правової, соціальної держави, становлення громадянського суспільства, інтеграція України в європейську спільноту не може відбуватися без діяльності дієвого інституту публічної служби, що є одним із головних механізмів держави. Якраз цей інститут гарантує реальне народовладдя, дає змогу найповніше брати до уваги інтереси населення, забезпечує результативність процесу управління та формує умови соціально-економічного розвитку.

У цьому контексті існує потреба в наукових обґрунтуваннях процесу здійснення реформ, визначення їх сутності, впроваджуваних інновацій та чинників модернізації. Наука публічного управління та адміністрування покликана розкривати закономірні тенденції становлення інституту публічної служби та його позитивного впливу на соціальні та політичні процеси. Одним із таких завдань є розкриття статусних характеристик публічних службовців і важливості забезпечення захисту їх прав.

Варто зазначити, що захист прав публічних службовців є важливим аспектом, особливо в умовах воєнного стану, коли країна знаходиться під загрозою військової агресії або внутрішньої небезпеки. Дійсно, система публічного управління в Україні наразі поставлена в надскладні умови – в країні розпал війни, що є прямою загрозою для національної безпеки. Тому дослідження факторів, які впливають на ефективність роботи публічного управління в умовах війни, сьогодні особливо актуальні.

Актуалізація питань забезпечення публічної служби в нашій державі в умовах війни є одним із ключових та дискусійних. Адже її належна організація

в таких складних умовах стала чи не найголовнішим викликом для держави. Відповідно, детального дослідження потребують окремі організаційно-правові механізми забезпечення діяльності публічних службовців в умовах правового режиму воєнного стану, зокрема проблеми захисту внутрішньо переміщених осіб публічними службовцями, особливості правового статусу публічних службовців, окремі аспекти реалізації повноважень органами місцевого самоврядування та їх посадовими особами, особливості проходження служби державними службовцями, які виїхали за кордон після введення воєнного стану в Україні, питання кадрового забезпечення органів державної влади на деокупованих територіях України, правового регулювання вступу на державну службу в умовах воєнного стану, адміністративно-правових аспектів діяльності публічних службовців в умовах правового режиму воєнного стану тощо.

Слід відзначити, що саме вказаним вище особливостям забезпечення діяльності публічних службовців в умовах правового режиму воєнного стану присвячена представлена дисертація, що надзвичайно важливо для інституту публічної служби України. Водночас варто зазначити, що відповідний досвід України буде цікавим для багатьох зарубіжних країн. Слід погодитися та підтримати авторку дослідження в тому, що важливо забезпечити, щоб заходи, прийняті в рамках воєнного стану, не порушували основні принципи прав людини та не використовувалися для придушення політичних опонентів чи порушення законів. Відповідно, публічним службовцям повинна бути гарантована безпека, свобода висловлювання та виконання своїх обов'язків з додержанням закону.

З огляду на відсутність наукових робіт, що безпосередньо стосуються теоретико-методологічного обґрунтування системи захисту прав публічних службовців, дисертаційне дослідження Адамської Іоліти Петрівни «Захист прав публічних службовців у сучасних умовах України» є актуальним за визначенням завдань дослідження, отриманими результатами та запропонованими напрямками вдосконалення системи захисту прав публічних службовців та визначення напрямів вдосконалення вказаної системи.

Дисертаційне дослідження Адамської Іоліти Петрівни «Захист прав публічних службовців у сучасних умовах України» здійснено в межах науково-дослідних робіт Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України за темою «Державне стимулювання розвитку об'єднаних територіальних громад і підвищення рівня їх спроможності» (ДР № 0119U100783, ДО № 0222U001134) комплексного наукового проєкту Національної академії державного управління при Президентіві України «Державне управління та місцеве самоврядування», де здобувачка досліджувала формування структур управління розвитком територіальних громад в умовах децентралізації в частині визначення сучасних детермінант розвитку публічної служби; за темою «Діяльність громадських організацій національних меншин як чинник регіонального розвитку та консолідації українського суспільства» (ДР № 0120U101169, ДО № 0222U001182), де авторкою досліджувалася

діяльність громадських організацій щодо захисту прав представників національних меншин і важливість захисту прав громадян як чинника розвитку правової держави.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність

Авторка розглянула й ґрунтовно проаналізувала наукові дослідження з теорії державного та публічного управління, що сприяло формуванню специфічного поля дослідження та виробленню системного підходу до аналізу предмета дослідження. Джерельну базу дослідження склали міжнародні й національні законодавчі та нормативно-правові документи, зокрема закони України, укази Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, зарубіжні нормативно-правові акти, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених тощо. Поставлена авторкою мета дисертаційної роботи – теоретико-методологічне обґрунтування системи захисту прав публічних службовців у сучасних умовах України та розроблення перспективних напрямів її вдосконалення – досягнута та логічно розкрита.

У *першому розділі* «Теоретико-методологічні засади захисту прав публічних службовців» проаналізовано поняття «публічна служба» та «публічний службовець» як предмет наукового дискурсу й з'ясовано, що публічна служба є професійною, нейтральною в політичному плані діяльністю осіб на адміністративних посадах в органах виконавчої влади, а також органах місцевого самоврядування, яка є одним із найважливіших видів цілеспрямованої діяльності державного апарату, а також держави та всього суспільства в цілому щодо забезпечення базових функцій публічного управління та виконання владних повноважень суб'єктів публічного права.

Авторка провела аналіз зарубіжної практики дотримання прав публічних службовців й звернула увагу на необхідності трактування таких термінів як «державна служба», «публічна служба», «державний службовець» або «публічний службовець», «цивільна служба» (civil service), «громадська служба» (public service), «урядова служба» (government service) та ін. Зокрема, питання визначення поняття «публічної служби» досліджено у працях сучасних науковців. У підсумку дослідниця зазначає, що публічною службою є правовідносини між фізичною особою та державою в особі її уповноважених суб'єктів публічної адміністрації, які (правовідносини) постають, зважаючи на необхідність прямого здійснення завдань і функцій держави, та регуляція яких відбувається виключно відповідно до законодавства про публічну службу. Відповідно, публічною службою у дослідженні визначається професійна, політично нейтральна діяльність осіб відповідно до адміністративних посад в органах виконавчої влади, а також органах місцевого самоврядування, що вважається однією із найбільш вагомих форм цілеспрямованої роботи державного апарату, а також держави та всього суспільства в цілому щодо забезпечення базових функцій публічного управління та виконання владних повноважень суб'єктів публічного права.

Заслугує на увагу проведений авторкою аналіз законодавчого підґрунтя у сфері публічної служби країн-членів Європейського Союзу. Водночас серед окремих особливостей зарубіжної практики дотримання прав публічних службовців наголошено на поширенні поняття «публічна служба» на всі організації публічного сектору (особи, які перебувають на публічній службі, діляться на три групи: чиновники, службовці та робітники державних установ); необхідності для публічних службовців суворо дотримуватися законів та діяти нейтрально, незалежно та неупереджено; запровадженні серед публічних службовців єдиної державної системи заробітної плати, яка поєднує оплату посади з чинами та підвищення стандартів добробуту публічних службовців відповідно до рівня економічного та соціального розвитку країни та ін.

У *другому розділі* «Аналіз стану захисту прав публічних службовців у сучасних умовах України» охарактеризовано сутність інституціонального забезпечення захисту прав публічних службовців в Україні. Права публічного службовця розглядаються як сукупність встановлених матеріально економічних та соціальних благ, гарантованих посадовцеві, що сприяють реалізації його природних прав під час професійної діяльності. Сучасні детермінанти розвитку публічної служби як суверенної, незалежної, демократичної й соціальної держави, визначений нею напрям на європейську інтеграцію спричиняють потребу значно покращити ефективність системи державного управління та її підсистеми – державної служби.

Проаналізовано основні проблеми захисту прав публічних службовців України. Виокремлено основні проблеми у сфері захисту прав публічних службовців: недосконалість нормативно-правових засад публічної служби у сфері забезпечення прав публічних службовців; відсутність сталих умов для того, щоб не дозволити дестабілізації системи публічної служби, забезпечення її становлення та утвердження згідно з конституційними вимогами; безперервне доопрацювання, внесення змін і доповнень до чинного законодавства про публічну службу; недостатня ефективність діяльності державних органів та посадових осіб, котрі мають право здійснювати регуляцію головних правовідносин, які з'являються в галузі публічної служби; недосконалість механізму впливу конституційних положень і чинних законів на розвиток правового статусу публічних службовців; брак комплексних досліджень зарубіжного досвіду дотримання прав публічних службовців та ін.

Авторка наголосила на тому, що в період дії воєнного стану трапляються приклади ухвалення суб'єктами призначення рішень щодо припинення державної служби, попри вимоги Закону України «Про державну службу», без визначених ним підстав. Так, виявлено такі факти неправомірних звільнень: через зміну важливих умов державної служби; відповідно до ініціативи суб'єкта призначення; взагалі не посилаючись на положення Закону або Кодексу законів про працю України відносно припинення державної служби, а також трудових відносин.

У *третьому розділі* «Перспективні напрями вдосконалення захисту прав публічних службовців» запропоновано механізм вдосконалення системи

захисту прав публічних службовців в Україні, метою якого є ефективне функціонування публічної служби та досягнення європейського рівня гарантування їх правового статусу у контексті реформування публічного управління України в сучасних умовах трансформаційних змін. Як результат, очікується ефективне функціонування публічної служби завдяки формуванню кваліфікованого державного апарату.

Важливим є висновок авторки дослідження, що обмеженість видів захисту як спеціальна характерна ознака захисту прав публічних службовців відзначається конкретними особливостями: 1) існування обмежень видів захисту не є засобом порушення права на захист прав публічними службовцями; 2) проявляється за допомогою роботи органів державної влади й судів і передбачає неодмінність виконання їх рішень; 3) ставить вимогу додержуватися ієрархії в ході захисту прав, що спричиняє неможливість звернення за захистом до керівника державного органу, якщо це безпосередньо не визначено на рівні законодавства. Відповідно, варто звернути увагу на висновок авторки, що саме своєрідність захисту прав публічних службовців найбільше спричиняється публічністю службовця та пріоритетністю захисту державних інтересів. Подібна умова зумовлює існування істотних законодавчих обмежень в захисті прав публічних службовців і деяку стандартність його здійснення.

Виокремлено основні вектори становлення захисту прав публічних службовців: використання європейських стандартів щодо гармонізації чинного законодавства; демократизація процедури захисту прав публічних службовців; зростання варіативності засобів захисту прав службовців; конкретизування процедури захисту за допомогою звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, а також Європейського суду з прав людини.

Проаналізовано окремі напрями удосконалення організаційного забезпечення захисту прав публічних службовців, адже глобалізаційні виклики сьогодення і суспільні трансформації в Україні ставлять вимогу щодо удосконалення й посилення процесів трансформації публічного управління в Україні, базуючись на принципах демократичності, транспарентності, підзвітності та підконтрольності системи публічного управління громадянському суспільству. Як справедливо відзначає авторка, в нинішніх умовах державотворення основний акцент зміщується на формування дієвої системи публічного управління держави, що допомагала б у розвитку України як правової європейської держави зі значним рівнем життя громадян, демократії, політичної й соціальної стабільності, напрацюванню оптимального механізму діяльності органів публічної влади, який базується на відповідності новітнім умовам становлення ринкової економіки, демократичним трансформаціям у суспільстві та взаємодії із суспільством.

Відповідно, надано характеристику новітнім напрямам розвитку публічного управління в Україні й визначено провідні тенденції в публічному управлінні: тенденції до змін суб'єктів управлінської діяльності в публічному управлінні; тенденції до зміни об'єктів управління; зміна мети публічного

управління; тенденції до зміни управлінських зв'язків; зміна цінностей в публічному управлінні; тенденції до зміни концепцій, а також теоретичних підходів до публічного управління; тенденції до європеїзації системи публічного управління; тенденції до застосування інноваційних технологій під час управлінського процесу, урядування в електронному форматі тощо.

Авторка справедливо відзначає, що в контексті реформування системи державного управління України важливу роль відіграє питання якості й результативності управління кадрами в системі органів публічної влади. Визначені такі проблеми організаційного забезпечення захисту прав публічних службовців, що потребують удосконалення: врегулювання проблеми щодо законного проведення процедури зайняття посад публічними службовцями; врегулювання проблеми щодо законного проходження та припинення публічної служби; врегулювати проблеми щодо дотримання організаційно-правових засад реалізації державної політики у сфері публічної служби України.

Значну увагу приділено проблематиці дотримання прав публічних службовців як одному з важливих аспектів побудови ефективної держави в Україні, адже дотримання прав публічних службовців передбачає забезпечення незалежності та відсутності політичного впливу на їхню діяльність; є основою для легітимності дій публічної влади.

У роботі підкреслено, що в сучасних надзвичайних умовах правового режиму воєнного стану захист прав публічних службовців набуває особливого значення, оскільки вони є складовою системи забезпечення правопорядку і водночас потребують дотримання й гарантування їх прав.

Проаналізовано основні напрями підвищення ефективності механізму забезпечення дотримання прав публічних службовців в умовах правового режиму воєнного часу й пропонуються заходи для поліпшення деяких аспектів цього питання: зменшення можливостей роботодавця зловживати правами публічних службовців; забезпечення публічних службовців своєчасним доступом до інформації про зміни у трудовому розпорядку, розміру заробітної плати, умов праці, обсягу повноважень тощо; забезпечення дотримання вимог Закону України «Про державну службу» щодо припинення неправомірних звільнень публічних службовців; створення можливості оскарження в суді рішень державних органів, які стосуються незаконного обмеження прав публічних службовців.

Таким чином, наукові завдання дисертації розкриті шляхом визначення змісту ключових понять («публічна служба», «публічний службовець», «права публічних службовців», «захист прав публічних службовців»), що окреслюють предмет дисертаційного дослідження та розкривають напрями й засоби вдосконалення досліджуваної проблематики. Захист прав публічних службовців розуміється дисертанткою як реалізація комплексу гарантій соціально-економічного та соціально-культурного плану для забезпечення належного рівня їх захищеності та задоволення матеріальних, моральних і духовних потреб. Окрім того, удосконалено обґрунтування можливостей імплементації зарубіжного досвіду дотримання прав публічних службовців у

практику публічної служби України. До елементів позитивного досвіду, що можливий для запровадження в Україні, віднесено: поширення поняття «публічна служба» на всі організації публічного сектора (особи, які перебувають на публічній службі, діляться на три групи: посадовці, службовці та робітники державних установ); публічні службовці здійснюють державну владу, а отже, повинні суворо дотримуватися закону та діяти нейтрально, незалежно та неупереджено; крім повноважень, окремі публічні службовці також несуть відповідальність за збитки, що виникли внаслідок їхніх помилок чи недбалості; запровадження серед публічних службовців єдиної державної системи заробітної плати, єдиних підходів до оплати праці публічних службовців на основі класифікації посад та ін.

Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків та результатів дисертаційної роботи

Достовірність результатів і висновків дослідження забезпечується чітко визначеною методологією, загальними та спеціальними методами наукового пізнання. З метою реалізації визначених мети та завдань у процесі дисертаційного дослідження використовувався комплекс взаємодоповнюючих та взаємопов'язаних загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, що зумовлено системним підходом. Метод аналізу та синтезу авторка використала для деталізації об'єкта дослідження; узагальнення – для розкриття теоретико-методологічних засад захисту прав публічних службовців у сучасних умовах; порівняльний метод та систематизація – для вивчення поняття захисту прав публічних службовців у контексті різних концепцій; системний метод – для розкриття концептуальних основ захисту прав публічних службовців; логічний і діалектичний методи та комплексний і системний підходи – для вдосконалення понятійного апарату дослідження; методи прогнозування та екстраполяції – при дослідженні впливу захисту прав публічних службовців у сучасних умовах на сферу політичного менеджменту; метод моделювання – для розроблення напрямів удосконалення системи захисту прав публічних службовців у сучасних умовах України; метод логічної конкретизації – для теоретичного узагальнення й формулювання висновків та пропозицій.

Наукова новизна та висновки дисертації сформульовані чітко й конкретно, отримані на основі логічного та послідовного викладу матеріалу. Розділи дисертаційної роботи логічно взаємопов'язані між собою та структурно доповнюють один одного. Зазначене дозволяє зробити висновок про логічність, системність, послідовність і комплексність викладу матеріалу та про достатню обґрунтованість наукових положень, висновків і пропозицій дисертації. Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків та результатів дисертаційної роботи забезпечується використанням широкої бази джерел, що включає праці вітчизняних і зарубіжних науковців, складається із 208 найменувань (з яких 71 – іноземне). Широкою є джерельна база законодавства України, нормативно-правові акти інших держав та міждержавних об'єднань.

Наукові завдання роботи вирішено шляхом формування теоретичних положень, розкриття актуальності теми дослідження, визначення мети та завдань, здійснення дослідження та формування висновків. Дисертаційна робота відповідає чинним вимогам до структури роботи та складається зі вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, висновку, списку використаних джерел та додатків. У вступі розкрито актуальність, об'єкт і предмет, новизну та практичну значущість отриманих результатів наукового дослідження.

Обґрунтованість сформульованих положень, одержаних результатів і висновків забезпечується логічною структурованістю роботи, використання системного підходу та комплексу наукових методів. Методи дослідження відповідають сутності досліджуваного об'єкта та меті здійснюваного наукового пошуку.

Сформульована дисертанткою мета дослідження розкривається у проставлених завданнях і відповідних висновках. Дисертація логічно структурована, назви розділів і параграфів узгоджені із метою і завданнями. Об'єкт (публічна служба України) і предмет (сукупність теоретико-методологічних та практичних аспектів захисту прав публічних службовців у сучасних умовах України) дослідження відповідають темі дисертації.

Таким чином, у дисертаційному дослідженні Адамської Іоліти Петрівни «Захист прав публічних службовців у сучасних умовах України» здійснені теоретичне узагальнення та вирішення наукового завдання щодо теоретико-методологічного обґрунтування системи захисту прав публічних службовців у сучасних умовах України та розроблення перспективних напрямів її вдосконалення. Це свідчить про високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження. Висновки дисертації відповідають поставленим завданням та адекватно відтворені в оприлюдненому тексті анотації.

Наукова новизна положень, висновків та результатів дисертації

Наукова новизна отриманих результатів полягає у теоретико-методологічному обґрунтуванні системи захисту прав публічних службовців у сучасних умовах України та розробленні перспективних напрямів її вдосконалення. Наукові висновки та результати конкретизовано у низці практичних рекомендацій.

Здобувачкою вперше запропонований механізм удосконалення системи захисту прав публічних службовців, що реалізується шляхом практичного впровадження таких заходів: демократизація процесу реалізації державної політики у сфері публічної служби та захисту прав публічних службовців через збільшення варіативності та відкритості організаційного механізму, зокрема засобами забезпечення законності під час проведення процедури зайняття посад публічними службовцями; вдосконалення нормативно-правового механізму захисту прав публічних службовців у частині гармонізації чинного законодавства з європейськими стандартами у сфері публічної служби; а також дотримання легальних і легітимних вимог проходження та припинення

публічної служби та підвищення ролі професійних спілок у захисті прав публічних службовців.

Практичне значення і впровадження одержаних результатів дослідження

Одержані результати наукового дослідження, сформульовані у дисертації Адамської Іоліти Петрівни «Захист прав публічних службовців у сучасних умовах України», мають високе практичне значення для публічного управління та адміністрування, оскільки розкривають демократичний потенціал розвитку – вищий рівень прав і можливостей діяльності публічних службовців. Вони вже частково впроваджувалися у практику публічного управління, оскільки окремі положення дисертаційного дослідження використовувались у діяльності Національного агентства України з питань державної служби та Львівської обласної військової адміністрації. Подальша реалізація теоретичних напрацювань дисертантки із захисту прав публічних службовців залишається актуальною для всіх органів публічної влади в нинішніх реаліях України.

Одержані теоретико-практичні положення, висновки й рекомендації дисертації варті уваги й застосування у подальших наукових дослідженнях, у формуванні освітніх програм навчальних закладів, у практиці підвищення кваліфікації державних службовців і службовців органів місцевого самоврядування.

Повнота викладу положень, висновків та рекомендацій дисертації в опублікованих працях

Основні наукові результати дисертаційної роботи опубліковані у 8 наукових працях, у тому числі 4 статтях, з яких 3 – у наукових фахових виданнях України, 1 – в зарубіжному виданні; 4 – у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій. Аналіз публікацій авторки дозволяє зробити висновок, що основні положення, висновки та рекомендації дисертації викладені в опублікованих працях і повною мірою розкривають її зміст. Кількість публікацій відповідає вимогам до результатів дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Оцінка ідентичності анотації та основних положень дисертації

Аналіз змісту анотації та основних положень тексту дисертаційного дослідження Адамської Іоліти Петрівни засвідчив їхню повну ідентичність в частині формулювання мети, об'єкту, предмету, завдань, положень новизни, висновків до розділів, загальних висновків. Загалом зміст анотації відтворює інформацію про методологію дослідження, способи аргументації положень, основні ідеї тексту дисертації. Анотація не містить інформації, яка була б відсутньою в дисертації.

Дисертація та оприлюднена анотація оформлені згідно з Вимогами до оформлення дисертації, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки

України від 12 січня 2017 року № 44, зареєстрованими в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2017 року за № 155/30023.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Дисертаційне дослідження Адамської Іоліти Петрівни в цілому оцінюється позитивно. Водночас зважаючи на новизну досліджуваної теми для галузі публічного управління та адміністрування, варто вказати на окремі дискусійні положення дисертації та висловити деякі зауваження та пропозиції:

1. У дисертації зустрічаються методологічні неточності, які стосуються важливих моментів її змісту. Зокрема, в анотації дисертації стверджується, що в роботі «конкретизовано сутнісні ознаки поняття «публічна служба» (стор. 3). Утім далі йдеться не конкретне розкриття сутності вказаного поняття, а перелік ознак (властивостей) діяльності у публічній сфері. Відповідно, «сутнісні ознаки» залишилися не повністю розкритими. Подібний підхід простежується у використанні базових для роботи понять «публічна служба» і «публічний службовець». Так, у присвяченому цьому аспекту підрозділ 1.1, попри досить ретельний розгляд чинних визначень вказаних понять, позиція авторки не зафіксована однозначно, що в подальшому викладі змісту роботи зумовило досить довільне їх використання. У дисертації існують зокрема й окремі стилістичні неточності. Авторка не уникла помилки, що зустрічається в інших наукових роботах, і може бути класифікована як персоніфікація понять, надання їм певної суб'єктності. Так, на стор. 20 читаємо «поняття «публічна» зосереджує увагу на...», а на стор. 219 – «розкрито зміст низки понять, що визначають предмет дисертаційного дослідження» тощо.

2. У роботі спостерігається перехід від загального поняття «публічний службовець» до його часткового значення, що традиційно визначається як «державний службовець» і має ширше використання в науковому та юридичному сенсі. Таке звуження змісту предмета розгляду можливе лише за умови надання окремого пояснення, що не завжди здійснюється дисертанткою і не сприяє логічній однозначності розгляду проблематики. Подібні неточності зустрічаються при розгляді процесу формування правового статусу публічних службовців, що визначається на основі Закону України «Про державну службу» як право репрезентувати державу (стор. 69). Зрозуміло, що таке твердження неправомірне щодо представників органів місцевого самоврядування та громадського сектору зокрема.

3. Варто звернути увагу на підпункт 2.3 «Проблеми захисту прав публічних службовців України», де поряд із фіксацією окремих проблем досліджуваної сфери досить багато уваги (і тексту) приділяється загальним положенням, опису конкретних процедур проходження державної служби. Зокрема, достатньо широко подано кроки реагування службовця на порушення його прав тощо (стор. 131–134).

Водночас можна стверджувати, що реальні проблеми порушення і захисту прав публічних службовців не отримали глибокого висвітлення, залишилися неструктурованими та некласифікованими.

4. Зокрема, на стор. 141 представлено механізм вдосконалення системи захисту прав публічних службовців в Україні, метою якого авторка визначає забезпечення ефективності функціонування публічної служби та досягнення європейського рівня гарантування правового статусу (публічних службовців) у контексті реформування публічного управління України в сучасних умовах трансформаційних змін. Не зовсім зрозуміло, чому лише формування кваліфікованого державного апарату забезпечує ефективність функціонування публічної служби?

5. Досить детально авторка проаналізувала основні етапи у площині вдосконалення законодавства у сфері публічної служби у контексті інтеграції України до Європейського Союзу (стор. 142–145). Водночас варто більше уваги приділити та виокремити перспективні напрями вдосконалення захисту прав публічних службовців, зокрема при аналізі публічної служби окремих країн, який проведено на стор. 152–162 дисертації з метою використання європейських стандартів відносно гармонізації чинного законодавства України.

6. Удосконалення організаційного забезпечення захисту прав публічних службовців авторка пов'язує із формуванням дієвої (ефективної) системи публічного управління держави, питаннями якості й результативності управління кадрами в системі органів публічної влади (стор. 164, 173).

Проте варто такі процеси аналізувати, базуючись зокрема на положеннях Стратегії реформування державного управління України на 2022–2025 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 р. № 831-р, адже очікуваними результатами проведення якої визначено зокрема формування системи професійної та політично нейтральної публічної служби, орієнтованої на захист інтересів громадян.

7. Також варто зазначити, що окремим напрямом Стратегії визначається «Професійна публічна служба та управління персоналом», метою якого є продовження розбудови професійної, добросовісної, політично нейтральної державної служби та служби в органах місцевого самоврядування, діяльність якої спрямована на захист інтересів громадян.

Відповідно, служби управління персоналом мають реалізовувати практичні аспекти захисту прав публічних службовців у сучасних умовах України. Про це йдеться на стор. 179 дисертації. Проте, на нашу думку, такий аспект мав би бути більш детальним (виокремленим) предметом дослідження.

8. Важливим елементом організаційного забезпечення захисту прав публічних службовців є профспілки, про що зазначає авторка на стор. 182 дисертації. При цьому, відповідно до проведених досліджень, варто далі надати конкретні пропозиції щодо імплементації у вітчизняне нормативно-правове поле окремих практик врегулювання питання правового статусу профспілок на публічній службі.

9. Аналізуючи проблеми організаційного забезпечення захисту прав публічних службовців (стор. 185–188 дис.) авторці варто було не лише їх ідентифікувати, здебільшого щодо інституту державної служби, а й більш конкретно визначити, вдосконалення яких саме нормативно-правових актів сприятиме їх вирішенню.

10. У підрозділі 3.2 дисертації аналізується проблематика дотримання прав публічних службовців як один із важливих аспектів побудови ефективної держави в Україні. Погоджуємося, що «деяку концептуальну значущість в контексті нашого дослідження, крім того, має методологія побудови ефективної держави» (стор. 191 дис.), проте в тексті представленого розділу не конкретизовано особливості, механізми врегулювання системи дотримання прав публічних службовців, що є важливою передумовою побудови ефективної держави в Україні.

11. У межах вказаного підрозділу авторці варто було не лише визначити негативні чинники та тенденції в системі державної служби (стор. 200 дис.), а й проаналізувати їх вплив на реалізацію прав публічних службовців у сучасних умовах України.

12. Достатньо детально, з використанням наукових методів, авторка проаналізувала напрями підвищення ефективності механізму забезпечення дотримання прав публічних службовців в умовах правового режиму воєнного часу в Україні (стор. 203–216 дис.), зокрема щодо окремих елементів проходження служби в органах публічної влади. Водночас вважаємо, що такі дослідження могли бути представлені як окремі методичні рекомендації (навчально-методичні матеріали) з проблематики дотримання прав публічних службовців в умовах правового режиму воєнного часу.

Зазначені зауваження та пропозиції мають в основному рекомендаційний характер, впливають зі складності досліджуваної теми та окреслюють перспективні напрями подальших наукових розробок з питань захисту прав публічних службовців у сучасних умовах України. Вони не знижують загальної позитивної оцінки виконаного дисертаційного дослідження, що в межах визначених завдань є цілісним, ґрунтовним, завершеним дослідженням актуальної теоретичної та практичної проблеми публічного управління.

Загальний висновок та оцінка дисертації

Дисертаційна робота Адамської Юліти Петрівни на тему «Захист прав публічних службовців у сучасних умовах» є самостійним, завершеним науковим дослідженням. Актуальність обраної теми дослідження, обґрунтованість наукових положень, висновків і запропонованих авторкою рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність, достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях свідчать про глибоку наукову самостійність авторки, високий рівень підготовленості дослідження.

Одержані авторкою результати забезпечують розв'язання актуального наукового завдання в галузі науки «Публічне управління та адміністрування», яке полягає у теоретико-методологічному обґрунтуванні системи захисту прав публічних службовців у сучасних умовах України та розробленні перспективних напрямів її вдосконалення.

Дисертаційна робота Адамської Іоліти Петрівни на тему «Захист прав публічних службовців у сучасних умовах» відповідає спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її авторка Адамська Іоліта Петрівна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління, професор,
заслужений працівник освіти України,
професор кафедри регіональної політики
Навчально-наукового інституту публічного
управління та державної служби
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Анатолій РАЧИНСЬКИЙ

Підпис А.П. Рачинського
засвідчую:

Директор
Навчально-наукового інституту
публічного управління та державної служби
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
доктор філософських наук

Лариса КОМАХА